

Priloga: Rzd-01-21-00015-01

Datum: 26.3.2021

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00090**

Ime enote: **Izdelovanje oljčnih palm**

Sinonimi imena enote:

Izdelovanje spletenih oljk, Izdelovanje spletenih palm

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **šege in navade**

Podzvrsti:

letne šege, rokodelska in obrtniška znanja

Tipološka gesla:

izdelava cvetnonedeljskih butar, oblikovanje zelenja, velika noč

Kratek opis:

Oljčne palme so izdelane iz osnovne veje oljke, ki jo delno osmukajo in opletejo s pari listov oljke. S prepogibanjem in križanjem opletenih vej nastajajo oljčne palme različnih oblik, ki jih v slovenski Istri na cvetno nedeljo nosijo k blagoslovu.

Opis:

Oljčne palme so izdelane iz osnovne veje oljke, ki jo delno osmukajo in opletejo s pari listov oljke. S prepogibanjem in križanjem opletenih vej nastajajo oljčne palme različnih oblik, ki jih v slovenski Istri na cvetno nedeljo nosijo k blagoslovu.

Izdelovalci morajo najprej poiskati primerne veje, kar je zaradi novih sort in strojnega obiranja oljk, ki poškoduje veje, zamudno. Za izdelavo oljčne palme so potrebni osnovna veja in listi oljke v parih. Osnovna veja mora biti primerno debela in raščena tako, da ima dva stranska simetrična in dobro upogljiva poganjka. Če ima osnovna veja več stranskih poganjkov, nepotrebne porežejo. Za osnovno vejo so najboljše necepljene oljke, ki pa so redke. Z veje posmukajo večino listov, pustijo jih le na koncu sredinske in stranskih vej. Osnovna veja za srednje veliko palmo je dolga 70 do 80 cm.

Sledi opletanje osmukanih delov osnovne veje, za kar je potrebnih okoli 100 parov listov. Najbolj primerni so suličasti listi z dolgimi peclji. Uporabljajo mlade neolesenele vejice, ki jih narežejo ali nastrižejo na koščke z dvema nasproti rastočima listoma. S pari listov najprej od spodaj navzgor opletejo sredinsko vejo, potem pa od sredinske veje navzven še obe stranski veji. Dvojne liste prepletajo med seboj, zadnji list pa na vejo privežejo z žičko ali vrvico.

Ko je osnovna veja opletena, stranski veji upognejo proti sredinski, kjer se križata, in ju z žičko ali vrvico pritrdijo tako, da na vsaki strani nastane simetričen obod, neosmukani vršički vseh treh vej pa tvorijo križ. Z žičko naredijo še zanko za obešanje palme na steno. Palmo na ravni podlagi poravnajo, pokrijejo z vlažno krpo in obežijo, največkrat s kamnom, da se pletenje splošči. Tako nastane enojna palma v obliki monštrance ali hostije, ki je v slovenski Istri najbolj razširjena. Redkeje izdelujejo dvojno palmo, za kar je potrebna osnovna veja oljke z dvema stranskima vejama na vsaki strani, ki jih upognejo tako, da dobijo štiri simetrične

obode. V preteklosti so izdelovali tudi palmo v obliki križa, pri kateri so na ravno oljčno vejo pritrdili vodoravno prečko, da so dobili križ, in dvojno palmo s križem na vrhu.

Oljčne palme izdelujejo v slovenski Istri pred cvetno nedeljo (oljčno nedeljo, ulčenco) predvsem na podeželju. Znanje izdelave ohranja nekaj posameznic, in sicer ga prenašajo na družinske člane, prijatelje in v okviru različnih delavnic širijo tudi na mlajše generacije. Palme največkrat izdelujejo zase, za prijatelje in duhovnika. Na cvetno nedeljo jih skupaj z oljčnimi vejami in šopki nosijo pred cerkve, tam jih duhovnik blagoslovi, potem sledita procesija okrog cerkve in maša. Manjše palme zataknejo doma za sveto podobo ali obesijo na zid. Za duhovnika običajno izdelajo nekoliko večjo palmo, ki je po blagoslovu v župnišču. Palme na domovih hranijo do naslednjega leta, ko jih sežgejo in nadomestijo z novo. Palmo, ki jo je pri blagoslovu nosil duhovnik, sežgejo na velikonočnem ognju, pepel pa hranijo za obred pepeljenja do pepelnice v naslednjem letu.

Oljčne palme so pred drugo svetovno vojno nosili k blagoslovu v istrskih vaseh in mestih. Doma so jih postavljali na vidno mesto, da bi jih ščitile pred različnimi nevšečnostmi. Pletli so jih v krajih, kjer je bilo veliko oljčnih nasadov (Padna, Nova vas, Krkavče, Sv. Peter, Pomjan, Koštabona, Dekani, Piran in okolica Kopra). Za župnika, strežnike, zase in po naročilu vaščanov so palme pletli predvsem cerkovniki in cerkveni ključarji. Bolj vešči pletarji so pred cvetno nedeljo izdelovali palme, ki so jih Istranke prodajale v Trstu. Konec 50. let dvajsetega stoletja so palme največkrat pletli le še za domače potrebe in duhovnike, znanje izdelave se je ohranilo predvsem med starejšimi prebivalci in prebivalkami slovenske Istre. Izdelovanje palm so ponovno oživilo konec 20. stoletja.

Datacija:

druga polovica 19. stol. (domnevno)

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **PADNA (PIRAN)**

Opis lokacije:

Slovenska Istra

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **397530** X: **39420**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00090.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Vesna Kovač, 2015

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Pokrajinski muzej Koper**

Strokovna področja:

etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Izdelovanje cvetnonedeljskih butar (EID 02-00029)

Izdelovanje ljubljanskih butar (EID 02-00048)

Izdelovanje ljubenskih potic (EID 02-00011)

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Pokrajinski muzej Koper

Slovenski etnografski muzej

9. UTEMELJITEV VPISA

Izdelava cvetnonedeljskih butar in njihovo blagoslavljanje na cvetno nedeljo sta razširjena med verniki povsod po Sloveniji. Večinoma gre za šope, izdelane iz določenih vrst in določenega števila šibja, v nekaterih delih Slovenije pa so razvili izdelovanje posebnih oblike cvetnonedeljskih butar. V slovenski Istri na cvetno nedeljo nosijo blagoslavljat oljčne vejice, ki so se razširile tudi v nekatere druge dele Slovenije, le v slovenski Istri pa za cvetno nedeljo veje in liste oljk spletajo v oljčne palme, ki so prepoznavni element slovenske Istre in so del tamkajšnje identitete.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **26.3.2021**

Št.: **Rzd-01-21-00015-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-21-00015-11-02

Datum: 26.3.2021

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00090**

Ime enote: **Izdelovanje oljčnih palm**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **251**

Nadja Bažec

Sv. Peter 143, 6333 Sečovlje

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Nadja Bažec ljubiteljsko raziskuje in obnavlja različna vedenja iz preteklih obdobij v svojem kraju. V letu 2005 je potrebovala najbolj primerno posebno darilo za nove prijatelje v Franciji, da jih navduši za svoj kraj Sv. Peter. Zato se je pri Vilmi Lovrečič in Valeriju Lovrečiču iz Padne naučila postopka izdelovanja oljčne palme. Od takrat jih v času pred oljčnico vsako leto izdela okoli 15. Razdeli jih prijateljem doma in v tujini. Kakšno izdela tudi v drugih obdobjih leta, obliko pa prilagodi dogodku in potrebi. Izdelave oljčne palme pa nauči tudi druge, če jih to zanima.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **SV. PETER (PIRAN)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **396548** X: **36048**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00251.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Vesna Kovač, 2015

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **26.3.2021**

Številka: **Rzd-01-21-00015-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-21-00015-11-01

Datum: 26.3.2021

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00090**

Ime enote: **Izdelovanje oljčnih palm**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **252**

Vilma Lovrečič

Padna 20, 6333 Sečovlje

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Vilma Lovrečič se je izdelave palm naučila v začetku 90. letih 20. stoletja od moža, ki je doma iz Padne. Od takrat vsako leto izdelava deset do petnajst palm zase in za prijatelje. Izdeluje jih v obliki monštrance oziroma hostije, kakor jih poimenuje sama. Vsako leto jih izdelava tudi za škofa v Kopru in Vipavi, pred leti je izdelala palme za vse škofe v Sloveniji. Njeno palmo je v dar dobil tudi papež ob obisku Slovenije leta 1996. Znanje izdelave palm širi na različne načine. Nekatere nauči izdelave na svojem domu, sodeluje pa tudi na raznih delavnicah (na Pučah, v Koštaboni, Krkavčah ...). V Piranu je imela delavnice na povabilo Društva Anbot, ki so se jih poleg Istrank udeležile tudi posameznice iz Goriške in iz Vipavske doline.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **PADNA (PIRAN)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **397446** X: **39425**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00252.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Anja Jerin, 2021

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **26.3.2021**

Številka: **Rzd-01-21-00015-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI